

Innspill til ny eierskapsmelding 2022

Finans Norge er opptatt av at statens prinsipper for god eierstyring ligger fast. Staten forvalter svært store verdier på vegne av fellesskapet, noe som krever høy grad av profesjonalitet, forutsigbarhet og langsiktighet. Det overordnede målet for all eierskapsutøvelse i forretningsmessige virksomheter, både offentlig og privat, må være å bidra til høyest mulig verdiskaping over tid.

Det statlige eierskapet i norsk næringsliv er betydelig, det krever at staten som stor eier må være særlig aktsom i utøvelsen av sitt eierskap. Finans Norge mener privat eierskap skal være hovedregelen i norsk næringsliv. Direkte statlig eierskap bør begrunnes særskilt.

En mer aktiv eierskapspolitikk

Regjeringen har i Hurdalsplattformen uttalt at det statlige eierskapet skal utvikles og forsterkes i omstillingen av norsk økonomi. Regjeringen har videre signalisert¹ at den ønsker å bruke det statlige eierskapet mer aktivt for å skape nye arbeidsplasser, øke fastlandsinvesteringene, øke eksporten utenom olje og gass med 50 pst. innen 2030 og å kutte i klimagassutslippene.

Finans Norge støtter regjeringens initiativ for å akselerere det grønne skiftet og styrke grunnlaget for fremtidig verdiskaping i norsk økonomi. Samtidig vil det være behov for å vise aktsomhet i en dreining av den statlige eierskapsutøvelsen i en mer aktiv retning for å nå nye politiske målsettinger.

Finans Norge mener regjeringen bør se på helheten i den politiske verktøykassen, særlig innrettingen og bruken av det statlige virkemiddelapparatet. Regjeringen kan vise handlekraft langs flere akser for å fremskynde en bærekraftig omstilling av økonomien. I Finans Norges veikart om grønn konkurransekraft pekte vi blant annet på behovet for tett samspill mellom finansnæringen og offentlige virkemidler. Kommende norsk deltakelse i InvestEU er et godt eksempel på hvordan finansnæringen, næringslivet og myndighetene i fellesskap kan stimulere til vekst i nye næringer.

Finans Norge mener at løsningene finnes i et tett og godt samarbeid mellom offentlige myndigheter og privat næringsliv, og at finansnæringen må gis stabile og konkurransedyktige rammevilkår for å bidra til en bærekraftig omstilling av det norske samfunnet.

¹ «Ny giv for et aktivt, statlig eierskap», Jan Christian Vestre, debattinnlegg i Finansavisen 22.03.22,

Diversifisert eierstruktur

Et mangfoldig, velutviklet og kompetent eiermiljø er en vesentlig forutsetning for verdiskaping og konkurransekraft. Det er derfor viktig å se på eierstrukturen i norsk næringsliv når kursen for statens fremtidige eierpolitikk skal stakes ut.

I Norge er det offentlige eierskapet i privat næringsliv betydelig i forhold til andre land det er naturlig å sammenligne med. Et stort offentlig eierskap kan være uheldig for kapitalallokeringen i samfunnet og for konkurransen. Offentlige eiere har heller ikke de samme insentiver som private til kostnadskontroll og utnyttelse av forretningsmuligheter. Kapitaltilgangsutvalget anbefalte i NOU 2018:5 at det offentlige eierskapet, både statlig og kommunalt, i enkeltsekskap bør vurderes nøye ut fra formålet med eierskapet, og at andelen ikke bør være større enn det formålet krever.

Det overordnede målet med statens forretningsmessige eierskap må være å bidra til høyest mulig verdiskaping i norsk økonomi over tid. Samtidig er det avgjørende for verdiskaping og konkurransekraft at eierskapsmangfoldet i Norge styrkes. Statlig eierskap må derfor begrunnes særskilt, og bør begrenses til områder med stor markedssvikt og naturlige monopoler, eller der staten ikke kan oppnå sine mål med eierskapet på andre måter.

Bærekraftig verdiskaping

Klimaendringene og knapphet på naturressurser er blant de største globale utfordringene i vår tid. Klimaendringene vil gi økt risiko for selskaper, både direkte og indirekte, noe som vil påvirke selskapers rammevilkår og konkurransekraft. Denne utviklingen stiller store krav til statens oppfølging av direkte eierskap.

En viktig forutsetning for god eierskapsutøvelse er tilgang på relevant bærekraftinformasjon om selskapene og deres virksomhet. En overordnet plan for bærekraftig verdiskaping og tilgjengelig bærekraftsinformasjon er nødvendig for god dialog med eiere. Vi mener at retningslinjene fra «Task Force on Climate Related Financial Disclosures» bør legges til grunn i eieroppfølgingen. Videre bør den statlige eieroppfølgingen gjøres kjent med EUs taksonomi for bærekraftige aktiviteter som vil være et viktig rammeverk for hvordan næringslivet kommer til å rapportere på bærekraft fremover.

Et bærekraftig selskap balanserer økonomiske, sosiale og miljømessige forhold på en måte som bidrar til langsiktig verdiskaping. Det innebærer blant annet at det tilstrebes kjønnsmessig balanse i selskapets styre og ledelse, at det vises moderasjon i lederlønn og at etiske retningslinjer innarbeides i hele virksomheten. En analyse utført av McKinsey² viser at sammenhengen mellom mangfold i ledelsen og finansiell meravkastning er styrket over tid.

Lønns- og insentivsystemer står sentralt i virksomhetsstyringen fordi det påvirker selskapets evne til å nå sine mål. Statlige virksomheter må derfor operere med lønn og pensjonsvilkår som er konkurransedyktige i et nordisk perspektiv. Samtidig har Norge en tradisjon og kultur for små lønnsforskjeller, et viktig særtrekk ved den norske arbeidslivsmodellen som står sterkt. Retningslinjene for statlige lederlønninger bør vurderes i et nordisk perspektiv og innenfor rammene av trepartssamarbeidet.

² Diversity wins: How inclusion matters, McKinsey, May 2020

Klar rollefordeling i eierutøvelsen

Staten må utøve sitt eierskap profesjonelt og forutsigbart, og det må være en klar fordeling av roller mellom Storting og departementene som utøver eierskapet. Det kan oppstå rollekonflikter når staten for eksempel både har ansvar for å regulere et marked, er en stor kjøper i et marked og samtidig er eier i et eller flere av selskapene som opererer i det samme markedet.

En klar og tydelig kommunikasjon om hvordan staten vil opptre som eier er svært viktig for tillit til staten, og det gir forutsigbarhet for styrene, kunder, leverandører, kreditorer og eventuelt andre aksjonærer. Kapitaltilgangsutvalget anbefalte at det bør vurderes å etablere en eiermodell som sikrer en hensiktsmessig armlengdes avstand mellom staten som eier og som myndighetsutøver uten at det går på bekostning av den konstitusjonelle og parlamentariske kontrollen med selskapet.

Utvalget anbefalte i forlengelse av dette å vurdere å organisere statens direkte eierskap i børsnoterte selskaper og unoterte selskaper som konkurrerer i det private markedet i et særlovsselskap for bedre å ivareta forutsigbarhet overfor private investorer og kapitalmarkedet. Finans Norge mener det vil være interessant å vurdere kapitaltilgangsutvalgets anbefalinger nærmere.

Økende grad av privatisering

I den senere tid har staten jevnlig tatt stilling til reduksjon av eller nedslag i statlige eierandeler. Stortinget har gitt regjeringen fullmakter til helt eller delvis nedslag i en rekke selskaper.

Etter Finans Norges vurdering har økt grad av privatisering virket disiplinerende på den statlige eierskapsutøvelsen, og bidratt til en profesjonalisering av den statlige eierrollen generelt og eierskapsavdelingen i Nærings- og fiskeridepartementet spesielt. I likhet med Kapitaltilgangsutvalget, mener også vi at denne utviklingen er positiv og bør videreføres aktivt.

Finans Norge mener at den kommende eierskapsmeldingen må være ambisiøs og retningsgivende, samtidig som statens prinsipper for god eierstyring ivaretas. Offentlige midler verken kan eller bør fortrenge privat kapital, det er privat næringsliv som er best egnet til å vurdere og ta risiko.

Med vennlig hilsen

Finans Norge

Ivar Kreutzer

administrerende direktør